

Universitätsbibliothek Wuppertal

Quatuor D. N. Jesu Christi Euangeliorum Versiones per antiquæ duæ, Gothica scil. et Anglo-Saxonica

Junius, Franciscus

Dordrecht, 1665

Observationes in S. Lucæ

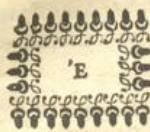
Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-702](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-702)

OBSERVATIONES

IN S. L U C Æ C A P. I. V E R S. I.

 Περὶ ἔρχου ἀναβῆσαι] Got. **ΔΗΓΗΝΝΗΝ ΜΕΛΓΑΝ**. *Inceperunt scribere*. Sic Syr. **בבו דנכתבו** *Voluerunt scribere*, multi alii scil. Ut & Evangelistæ Lucæ quoque visum est **αυθεξῆς γράψαι**, **ΓΡΗΛΗΘΞ ΜΕΛΓΑΝ**. *Deinceps scribere*: ut ipse de se testatur, *vers.* 3. *seq.* ubi lego

VERS. 3. [Ἐδῆε καὶ μοί] Got. **ΓΑΛΕΙΚΛΙΔΑ ΓΑΗ ΜΙΣ ΓΑΗ ΛΗΜΙΝ ΨΕΙΛΑΜΜΑ**. *Visum est & mihi & Spiritui sancto*. Claufulam hanc adjectam, quâ Spiritûs sancti beneplacitum totidem verbis significatur, nusquam mihi observare contigit nisi apud hunc unum Interpretem. Defumptam tamen ex *Act.* xv, 28. Ἐδῆε γὰρ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι καὶ ἡμῖν, aut saltem imitatione ejus hic adjectam fuisse, omnino verisimile. Sequitur ἀνοθεν, quod Gothicè transfertur **FRAM ANASTRΔEINLI**. *A principio*, ut vulg. Lat. i. e. *Abtè, primòq; ab origine repetam*. Versu præcedenti, 'Απ' ἀρχῆς redditur **FRAM FRHMISTIN**. q. d. *A primo*: at *Marci* x, 6. 'Απ' ἀρχῆς κήσεως sunt **ΑΡΑΝΑΣΤΡΔEINLI ΓΑΣΚΛΕΤΛΙΣ**. unde luculentiùs constare potest de mente Interpretis nostri, in ἀνοθεν transferendo.

VERS. 5. [Ἐξ ἰφημερίας Ἀβιά] Got. **NS ΛΕΑΚ ΛΒΙΘΙΝΣ**. *De posteritate vel successione* (si rectè conjicio) *Abiæ*. Versu enim 8. sequenti, pro Ἐν τῇ ἔξοσει ἰφημερίας ἀνοθῆ ponuntur **IN VIKON KHNQIS SEINIS**. q. d. *In ordine seu vice cognationis suæ*: quæ sic vertenda censéo, quia Ἐν τῇ συχθένει σα sunt **IN KHN-ΓΑ ΨΕΙΛΑΜΜΑ**. *commate* 61. *seq.* Ab hac expositione non multum abit Syriaca illa **בני אביא דבית אביתא** *Ex ministerio domûs Abiæ*: quam quoq; imitatur Arabs; aliq; . Illud Syri **אביתא** retentum video in Copticâ Versione,

quæ sic se habet: **ἔβουθεν μεζουοῦ ἰψυεεωυ ἰπτεῶβιῶ** i. e. (si tempore ac subsidiis destitutus, inexploratæ linguæ voces perfectè capio) *Ex diebus ministerii Abiæ*. Cui consonat aliquatenus Hefychii Glossa: Ἐφημερία, ἢ τὸ ἡμέρας λειτουργία· evidentius autem quod occurrit 2 *Par.* xxxi, 16. in Gr. *Ἐπὶ λειτουργίᾳ ἰφημερίας διαβίσεως ἀνοθῆν*. Si quis plura desiderat, Commentatores adeat.

VERS. 10. καὶ πάντες οἱ λαοὶ τῆς γαλιλαίας ἦν ἀσπαραζόμενοι] Got. **ΓΑΗ ΛΛΣ ΗΠΗΜΑ ΨΑΣ ΜΑΝΑΓΕΙΝΣ ΒΕΙΔΑΝΔΑΝΣ**. *Et omnis turba multitudinis vel populi erat expectans vel expectabant*. Est enim **ΒΕΙΔΑΝΔΑΝΣ**

numeri Pl. post Nomen multitudinis. An hîc Interp. Got. pro *αποδεχόμενοι* legerit *αποδεχόμενοι*, an verò librarius pro **ΒΙΔΩΑΝΔΑΝΣ**. *Orantes*, scripserit **ΒΕΙΔΑΝΔΑΝΣ**. *Expectantes*, non facile dixerò. Certè *versu* 21. hujus tmematis, *καὶ ἦν ὁ λαὸς ἀποδοκῶν* exponuntur **ΓΛΗ ΥΑΣ ΜΑΝΑΓΕΙ ΒΕΙΔΑΝΔΑΝΣ**. ubi loco illius *αποδοκῶν* exhibet cod. Bezæ vetus *αποδεχόμενοι*. Neque aliter de Symeone *expectante* affirmatur, quàm quòd esset *αποδεχόμενος*. Got. **ΒΕΙΔΑΝΣ**. *Luc. II, 25*. De lectione, ut ego quidem sentio, mendosâ desisto ulterius inquirere.

VERS. II. *Ἦθη δ' αὐτῷ ἄγγελος*.] Got. **ΥΑΚΨ ΦΑΝ ἸΜΜΑ ἸΝ ΣΙΝΝΑ ΑΓΓΙΑΝΣ**. *Erat autem ei in visione Angelus*. **ΥΑΚΨ** est aliàs *Fiebat*: atque **ΣΙΝΝ** substituitur pro *ἐπέκειν*, *vers. 22*. seq. Islandis quoque **ΣΙΟΝ** / & Danis **ΣΗΝ** est *Visio*. Paraphrasticè dicta arbitror.

VERS. 15. *Ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτῆς*.] Got. **ἸΝ ΥΑΜΒΑΙ ΛΙΨΕΙΝΣ ΣΕΙΝΑΙΖΞΣ**. *In ventre vel utero matris suæ*. Nam capitis hujus *versu* 44. *Ἐν τῇ κοιλίᾳ μου* exponitur **ἸΝ ΥΑΜΒΑΙ ΜΕΙΝΑΙ**. Interpp. Syrum atque Arabem sic etiam vertisse, ab aliis observatur. Addo: & Coptitarum Versionem habemus consentientem; scil. **ἘΝ ΘΝΕΞΙ ἸΤΕΤΕΥΕΞΞ** *In ventre matris suæ*. Cæterùm hac de re parum solliciti sunt viri docti, qui utramque lectionem in idem redire, saltem hoc in loco, opportunè probârunt. Exemplis aliunde petitis adjicio illud *Fer. I, 5*. ubi in Græcis vulgariter excusis legimus *ἐκ κοιλίᾳ* pro Heb. **כּוּן** *In utero*: at cod. Alexandr. habet *ἐκ κοιλίας*, & Interp. Arabs **من البطن** *Ex utero*; Conf. cum Heb. in *Psal. CXLIX, 13*. versionem Græcam, itémq; Latinam & Arabicam.

VERS. 18. *Καὶ π γώσσομεν τὸ*;] Got. **ΒΙ ΘΕ ΚΗΝΝΗΜ ΦΛΤΑ**. *Unde hoc noscemus?* Pl. pro singulari. Aclî Zacharias suo & uxoris nomine interrogâset: ut suo & uxoris nomine, in re planè confimili, oraverat Manoach; *Jud. XIII, 8*. Sed Gothicæ lectioni nullos video codices aut Interpretes patrocinantés.

VERS. 29. *καὶ διελογίσθη, πῶπως εἶη ὁ ἀπασιμὸς ἔτος*.] Got. **ΓΛΗ ΦΛΗΤΑ ΣΙΣ ΘΕΛΕΙΚΑ ΥΕΣΙ ΣΞ ΓΥΛΕΙΝΣ. ΦΛΤΕΙ ΣΥΑ ΨΙΝΨΙΔΑ ἸΖΑΙ**. *Et cogitabat qualis esset salutatio ista, quòd sic benedixerit illi (fœm.)* Non nemini videri potest **ΦΛΗΤΑ ΣΙΣ** potiùs reddendum *Cogitabat secum* (& sanè Bezæ cod. vetustissimus supplet *ἐν ἑαυτῇ*) sed mihi venit pro Gothifino: ut Angli dicunt *Bethought himself*; Belgæ, *Bedachte sich* / *Meditabatur, animo versabat*. Legimus enim, *Mar. II, 6*. **ΨΑΓΚΓΑΝΔΑΝΣ ΣΙΣ** pro *διελογίζομενοι* (& conf. *Luc. XVI, 4*.) at pro *διελογίσθη πρὸς ἑαυτὸν*, occurrit **ΨΛΗΤΕΑΝΝ ΜΙΨ ΣΙΣΜΙΣΣΞ**. *Luc. XX, 14*. Existimo me rem non factu-

facturum ingratam, lectori saltem literaturæ Gothicæ studioſo, ſi, feſtinabundus licet ac prælo ferventi incitatus protrufuſq; , paucis ſubjecero aliquot hujusmodi Gothiſmos, quos in tranſitu ſubnotaverim ex cod. Argenteo. Sic, **ΚΗΝ ΓΛΥΝΚΗΤΕΔΗΝ SIS** (Anglus diceret *Iam themſelus* / vel Gothicis accommodatiùs, *Made & took a run*) pro *ᾠρησε* *Matth. VIII, 32.* **ΦΚΛΕ-ΣΤΕΙ ΦΗΚ** pro *θάρα* *Matth. IX, 1.* & *Joh. XVI, 33.* **ΓΛΥΝΔ-ΓΛΙΝΑ SIS** (q. d. *Convertant ſe*) pro *Ἐπιτεφωσι* *Mar. IV, 12.* & alibi sæpiùs.

ΓΛΙΕΜΗΝ SIS pro *Σωζήσονται* *Mar. VII, 1.* atque *verſ. 6.* **ΕΛΙΚΚΑ ΗΛΒΛΙΦ SIS** pro *Πάρρω ἀπέχε*. Sic etiam, pro *ζημιωθῆ τῶ ψυχῶ αὐτῶ*, legimus **ΓΑΣΛΕΙΦΕΙΦ SIS ΣΛΙΥΛΛΙ ΣΕΙΝΛΙ**. *Mar. VIII, 36.* Et mox *verſ. 38*, ac paſſim, pro *Ἐπαγγελωθῆ με*, dicitur **SKΛMΛIΦ SIS ΜΕΙ-ΝΛ**. q. d. *Pudebit ſe mei*: Belg. *Zem mijns ſal geſchaemt hebben*. *Μὴ ἐπιταμ-βεῖσθε* transfertur **NI ΕΛΗΚΗΤΕΙΦ ΙΖΥΙΣ**. *Mar. XVI, 6.* Et *Ἰαθῆναι* exponitur **ΗΛΙΓΑΝ SIS**. *Luc. VI, 18.* Porro, pro *ἤξιεν* eſt **ΛΤΝΕ-ΘΙΔΑ SIS**. *Luc. X, 11.* & *XV, 1.* πρόq; *ἤμαρτον*, **ΕΚΛΥΝΚΗΤΑ MIS**. *Luc. XV, 18.* *Μετανοῶ* vertitur **ΙΔΚΕΙΓΧ ΜΙΚ** (Gall. *Je me repen*)

Luc. XVII, 4. & *verſ. 3.* atque *Μὴ φοβείσθε*, **NI ΧΓΕΙΦ ΙΖΥΙΣ**. Anglo-Sax. *Ne ondrædað eor*. *Joh. VI, 20.* & *XII, 15.* Denique pro *θεριμαζόμενοι*

habet noſter **ΥΛΚΜΓΑΝΔΣ SIS** (ſed hoc commune quoque aliis plerifque) *Joh. XVIII, 25.* Præter Reciproca jam obſervata, ſunt & alia hujus generis in Textu Euangelico: ſed ſemel deſcribere ſelectiora viſum eſt, ut poſthac non opus habeam ſigillatim annotare. Iſtiusmodi quoque multa in Anglorum, Ger-

manorum, maximèq; Gallorum linguâ quilibet per ſe animadvertere poteſt: in veteri Anglo-Saxonum idiomate, quod Gothico propinquius, non pauca quoque notabilia; cujuſmodi ſunt, *Me hingrebe. Eſurivi*; *Me hýrpte. Sitiivi*; *Matth. XXV, 35.* *Hi hým adredon hýne. Timebant eum*; *Mar. XI, 18.* & vide *cap. X, 32.* *Pe comon ur him to ge-admedenne. Venimus adorare eum*; *Matth. II, 2.* Et mox *verſ. 8.* *Ðæt ic cume 7 me to him gebidde. Ut veniens adorem eum.* Sic etiam *þonne þu ðe gebidde. Cum oraveris*; *Matth. VI, 6.* & *verſſ. 5 & 7.* Similia vide, *Matth. XXVI, 36, 42, 44.* *Mar. XI, 25.* &c.

Quod ſubnectitur ad comma claudendum, putà **ΦΛΤΕΙ ΣΥΛ ΦΙΝΦΙΔΑ ΙΖΛΙ**. alibi non invenio. Reſpicit haud dubiè ſalutationis Angelicæ conclu-

ſionem, *verſu* proximè antecedenti; **ΦΙΝΦΙΔΑ ΦΗ ΙΝ ΟΙΝΧΜ**. *Benedicta tu in mulieribus*, vel *inter mulieres*.

VERS. 63. *Ἀιτήσας πινυλίδιον ἔγραψε,*] Got. **ΣΥΚΓΑΝΔΣ ΣΠΙΔΑΛ. ΝΛΜ ΓΛΗ ΜΕΛΙΔΑΛ**. *Poſtulus pugillares, accepit & ſcripſit.* Explicati-

tivè interjectum videtur *Accepit &*. Quæ ſequuntur *verſ. 65.* ubi pro *τῶς*

ἔειπεν αὐτῶς legimus Gothicè **ΦΛΙΜ ΒΙΣΙΤΑΝΔΛΜ ΙΝΛ**. *Accolis*

ejus,

ejus, Zachariæ scilicet: atque *vers.* 67. ubi **גַּלְהַ אֲלַפ**. *Et dixit* (cod. Bezae vetus, καὶ εἶπε. Anglo-Sax. 7 cpað) substituuntur pro *λίγων*, notasse tantum sufficiat. Istiusmodi posthac sicco pede præterire properans decrevi.

VERS. 70. 'Απ' αἰῶν] Got. **ƒKΛM ANASTƒRΔEINAI AIƒIS**. q. d. *Ab initio seculi*. Anglo-Sax. Of þorþer þrýmðe. *A seculi principio*. *Initium* hinc suppeditatur exegeticè: quomodo & mox *vers.* 71. pro Gr. Σαῦτηείου habet Got. Interp. **ΓΙΒΛN NΛSEIN**. *Dare salutem*, præponens **ΓΙΒΛN** ad sensum complendum. Sequitur etiam in hoc Zachariæ cantico, τῆ δόξα ἡμῶν, **ΕΙ ΓΕΒΙ ΠNSIS**. *vers.* 73. & quod magis huic additamento consonat, τῆ δόξα γῶσιν σαῦτηείας, **ΔN ΓΙΒΛN KHNΨI NΛSEIN AIS**. *vers.* 77.

VERS. 75. 'Εν ὁσιότητι] Got. **IN SNNGAI**. q. d. *In veritate*. **SNNGA** passim est *Veritas*: sed, quum **SNNGEINS** usurpetur pro ἀγαθός. *Joh.* VII, 12. & **ΓΛSNNGRΔΛ** pro ἰδιουμάθη. *Luc.* VII, 35. credibile est & **SNNGA** quoque accipi aliquoties pro *justitiâ*, *probitate*, *integritate* & *bonitate* latè sumptâ. Sic Ὅσιος apud Hesych. inter alia significata exponitur Διουμάθη, εὐσεβής. *Tue* etiam Anglis idem est quod Latinis *Verus*: sed **ƒ tæue man** dicitur ille, cujus fides est perspecta, atque probitas inculcata. Conf. *Eph.* IV, 24. Quæ hoc **VERS.** sequuntur, Πάσας τὰς ἡμέρας τῆ ζωῆς ἡμῶν, redduntur Gothicè **ALLANS ΔΛΓANS ΠNSAKANS**. *Omnibus diebus nostris*; ut Vulg. Latinus. Desideratur τῆ ζωῆς quoque in aliquot Gr. codicibus, ac Versionibus Orientalibus.

C A P. II.

VERS. 2. 'Ηγεμονεύουσι τῆ Συρίας Κυρηνοί.] Got. **ATƒVISANΔIN KINΔINΛ SYKIAS KΛGINRNDIN SANƒKIM KYKEINAIAN**. Quæ mihi videntur sic ad verb. vertenda; *Existente Præsidente Syrias* (id est; *præsidente Syris*) *Cyrenio*. **SA KINΔINS** enim substituitur pro ἡγεμόνων. *Matth.* XXVII, 15. atque **KΛGINRNDIN** pro ἡγεμονεύουσι. *Luc.* III, 1. **SANƒKIM** verò *Syris* in cas. Dat. denotare, haud obscure colligi potest ex *Mar.* VII, 26. ubi Συροφώνισσα transcribitur **SANƒKΛIEYNISKΛ**. Censeo itaque **KΛGINRNDIN SANƒKIM** non aliâ de causâ fuisse inserta, quàm ut interpretes forent præcedentium **KINΔINΛ SYKIAS**. Pensculatiùs examinare maturanti non licet.

VERS. 4. 'Εκ πόλεως Ναζαρεθ] Defunt in Gothico, in aliis Interpp. non ita: nisi quòd Syrus habet **נְצַרְתָּן** Ex *Nazareth*, omisso πόλεως. Quæ sequuntur hoc *commate*, 'Εξ ἑκαστῆς κατῳικοῦ, transferuntur Gothicè **NS ΓAKΔΛ ƒΛΔKGINAIS** q. legisset Interp. 'Εξ ἑκαστῆς πατερίδας. Pro **ΓΓΠΠΩΠΩ ΠΛΑ** *Istæ familie*, legimus Gr. Οἱ οἱ δὲ οἱ πατερίων, *Hæ domus familiarum*; *Exod.* VI, 19. & Κατ' ἑκαστῆς πατερίων multoties occurrit, *Num.* capp. I, IV, &c.

VERS:

VERS. 14. [Ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία.] Got. **IN MANNAM ΓΩΔΙΣ ΠΙΛ-
GINS.** (Anglo-Sax. Mannum godes pillan) *In hominibus bonæ voluntatis.* ut
Vulg. Latinus. Aliquot codd. mss. dicuntur habere εὐδοκίας sed εὐδοκία est lectio
longè receptior, quam Orientales impressæ Versiones imitantur; & Coptica quo-
que nondum evulgata, cujus verba sunt **ⲟⲩⲧⲉⲛⲧⲉⲛ ⲛⲓⲣⲱⲓⲛⲉⲓⲛ**
q. d. εὐδοκία ἐν τοῖς ἀνθρώποις. Lectio illa rarior Angelicam doxologiam facit bi-
membrem: hæc autem in tria distribuit membra; quod ὀφθαλμοφανῶς discernere
est ex distinctionibus expressis in cod. illo Ægyptiaco.

VERS. 21. [Τὸ ἀειπμεῖν ἔπαυδιον.] Got. **AN BIMAITAN INA.** *Ad
circumcidendum eum.* Codd. non pauci habent *αὐτὸν*. Sensus interea manet
invariatus. Majoris momenti est quod legimus infra VERS. 34. **Καὶ εὐλόγησεν
αὐτὸς**] Got. **GAH PHPHIAL INA.** *Et benedixit ei;* nempe Christo. Haud
scio an Interp. Got. aliquem habeat hac in re suffragantem, præter unum Gr.
codicem, in quo reperitur *αὐτὸν*. siquidem per *αὐτὸς* intelligi solent Christus &
Maria, vel (ut aliis placet) Joseph, Maria & Christus. Nostro ob oculos fuisse
puto clausulam proximè sequentem, **Καὶ εἶπε πρὸς Μαριάμ τὴν μητέρα αὐτοῦ.**

VERS. 29. [Διὰ σοῦ.] Got. **FK ANGINXNA FAN.** q. d. Διὰ σοῦ Κύριε,
Here seu dominator Domine. **FK ANGINXNA.** opinor, idem ferè valet quod
FK ANGA. Δεσπότης, Dominus, *herus.* Namque pro **Ἐπιπέτε τοῦ ὀικοδεσπότη**, ha-
bet Interp. noster **ⲟⲩⲠⲁⲒⲦⲤ Ⲡⲗⲙⲙⲗ ⲛⲉⲓⲩⲗⲉⲚⲚⲁⲒⲚ ⲛⲓⲣⲱⲓⲛ.** Mar. xiv, 14.
Cui addendum **ΓⲗⲉⲚⲚⲁⲒⲚⲁ ⲓⲙ.** pro **καθυπερέβασιν αὐτῶν.** Mar.
x, 42. Nisi transcurrens fallor, hoc interest inter Gothica **FAN** & **FK AN-
GA.** prout etiam inter Anglo-Saxonica **Drihten** & **hlaford.** quòd hoc homi-
nibus; illud ut plurimum Deo attribuitur. (ut plurimum dico; nam **FAN** appli-
catur Philippo Discipulo, **Joh. xii, 21.** & **hlaford** ipse Domino Christo, **Joh.
xiii, 14.**) Exemplo res manifestior erit. **Luc. xix, 33.** lego Gr. **Ἐἶπον οἱ κύριοι
αὐτοῦ.** Lat. *Dixerunt domini ejus;* Got. **ⲟⲩⲠⲁⲒⲦⲤ Ⲡⲗⲓ ⲉⲚⲚⲁⲒⲚⲁⲒⲚ ⲠⲓⲤ.**
Anglo-Sax. **pa cæþdon h̅yr hlafordas.** quæ locutio est de afini dominis. At **versu
34.** proximè seq. Græcè legitur **ὁ κύριος αὐτοῦ χεῖρας ἔχει.** Lat. *Dominus eo opus
habet;* Got. **FANIN PHANKETS PHIS IST.** Anglo-Sax. **Drihten hæfð**
h̅yr neobe. quòd de Domino Christo intelligendum est. Ubi lector, me ta-
cente, notabit, illos à Gothis Anglo-Saxonibusque distingui vocabulis varianti-
bus, qui Græcè & Latine unâ gaudeant, vix aut nè vix quidem distinctâ, voce.
Ita **Joh. xiii, 13.** Christum Discipulorum suorum Dominus (Gr. κύριος) vocatur
FAN. at statim **versu 16.** cujuscvis servi dominus (Gr. κύριος) appellatur **FK AN-
GA:** Ideoque nè cui incauto videretur **FK ANGINXNA** aut etiam **Δεσπότης**
hic loci competere homini, visum est Interpreti nostro adjicere **FAN** quòd Deo
ferè

ferè peculiare est: sicut etiam infra *vers.* 37. pro *λαλρήναι* posuit **ΒΛΑΥΤΛΑΝ-ΔΕΙ ΕΛΑΝ**. *Colens Dominum*. Similis loquendi modus est, *Aët.* IV, 24. *Δέ-σποθε, σὺ ὁ Θεός* — nec non Judæ *vers.* 4. *Τὸν μόνον δεσπότην Θεὸν καὶ Κύριον ἡμῶν Ἰσραὴλ Χριστὸν ἀρνούμενοι*. Denique, Gothorum **ΕΛΑΝ**. & Polonorum Bohemorumq; **Pan**/significatu ac sono tantum non conveniunt: illud autem in cod. Argenteo passim cernitur abbreviatè scriptum **ΕΛ** & Gen. **ΕΙΝΣ**. ut, **ΥΓ ΕΙΝΣ** (in impress.

ΕΛΑΝΙΝΣ) *Viam Domini*; *Mar.* I, 3. Sed Dat. & Accus. **ΕΙΝ** (in impress. **ΕΛΑΝΙΝ**) *Domino, & Dominum*; *Mar.* XII, 36 & 37. Quæ non ideo arcanis abbreviaturis involuta existimo, ut solummodò distinguantur à **ΕΛΑΝΙΝΣ**. *Panni*, &, siqua sunt, similibus: sed priscis veneratione profundiori motis sic visum est sacrosanctum Dei nomen peculiari quodam mysterio depingere. De nominis *πελαγαμμάτῃ* **ΠΗ** scriptio ac pronunciatione priscâ, novâ, Biblicâ, Rabbinicâ, profusè alii. Non est dubium quin Got. Interp. in hoc scripturæ compendio imitatus sit vetustiorum Græcorum abbreviaturis, quarum vestigia etiamnum cernuntur in Psalterio Græcè edito Venetiis, an. CIO CCCC LXXXVI. Exemplum esto initium Psalms c x. (vel, ut Græci numerabant, CIX.) **ΕΙΠΕΝ** **Ο ΚΥ ΤΩ ΚΩ ΜΟΥ**, *Dixit Dominus Domino meo*; quod nos ter sic vertit, **ΟΙΦΙΦ ΕΛ ΔΗ ΕΙΝ ΜΕΙΝΛΜΜΑ**. *Mar.* XII, 36. Coptus verò **ΠΕΧΕ ΠΟΥ ΕΠΕΡΟΥ** pari scil. abbreviandi artificio. Simile observari potest in Psalms Armenicè ac Moscoviticè conversis: sed hujus describendi negotium peritioribus delegamus; dum nos, quæ supersunt, horulas in Gothicis locamus.

VERS. 38. *Τοῖς προσδεχομένοις λύτρωσιν*] Got. **ΨΛΙΜ ΠΣΒΕΙΔ ΛΑΝΔΑΜ ΛΑΦΩΝ**. *Expectantibus consolationem*. Videtur Interp. legisse *πρόκλησιν*. Nam Symeon, qui insignis erat pietatis quoque cultor, dicebatur **ΓΝΔΛ-ΕΛΗΚΗΣ**. **ΒΕΙΔ ΛΑΝΔΣ ΛΑΦΩΝΑΙΣ ἸΣΚΑΕΛΙΣ**. Gr. *Ευλαδής*, (vel, ut nos ter forsitan cum quibusdam codicibus legebat, *εὐσεύης*) *προσδεχόμενος πρόκλησιν τῆ Ἰσραήλ*. supra *vers.* 25. ut hic Anna Prophetissa, precationibus indefessè dedita, dicitur de Christo loqui *omnibus qui ΛΑΦΩΝ expectabant in Hierosolymis*. Si verò lectum esset Gr. *λύτρωσιν*, ut *Luc.* I, 68. credibile est, quòd in Gothicis etiam legeretur **ΠΣΛΑΝΣΕΙΝ**. *Redemptionem*. **ΛΑΦΩΝ** propriè est *καλέσαι*, *Invitare, vocare*; *Luc.* V, 32. & quoniam *πρόκλησις* dictio composita sit ex Præpositione & *καλέσις*, ideo transfertur ea quoque per **ΛΑΦΩΝ**. Pari prorsus ratione quâ *Gelafunze* Anglo-Sax. sit *Ecclesia* (*Psal.* XXXIV, 21. secundum Lat.) atque deducatur à *Gelafian*. *Invitare*; *Luc.* XIV, 12. Affinitatem

tatem autem inter Græca Παράκλησις & Ἐκκλησία, intérq; Got. **ΛΑΨΩΝ** & Anglo-Sax. Gelaðian quis non videt? Cl. *Funii* verba sunt de voce **ΛΑΨΩΝ**. *Gelathot* (Theotiscum nempe vocabulum pro *gelathot / Vocatus*) valdè videtur affine Græco κληθείς. Sic ille in Glossario suo Gothico. Addo: Idem etiam de Anglo-Sax. Gelaðob affirmari potest. Cui enim audienti Gelaþobe ex *Joh.* II, 2. non statim subit Gr. Ἐκλήθη, quod ibidem occurrit? Quicumque Versio-nem Gothicam, vel per transennam, inspexerit, plures voces Græcas literis, ac aliquoties terminationibus, Gothicis vestitas sparsim inveniet: quales sunt, **ΑΓΓΙΛΗΣ. ΑΠΑΝΣΤΑΝΗΣ. ΠΑΡΑΚΛΕΤΗΣ. ΠΡΑΨΕΤΕΣ. ΑΡΧΜΑΤΑ.** &c. pro Ἀγγελῶν, Ἀπόστολῶν, Παράκλητῶν, Προφήτης, Ἀρχιεπίσκοπος. Sic, Θυμιάμειον est **ΨΥΜΙΑΜΙΝΣ.** *Luc.* I, 10. Ἐυαγγελιον, **ΛΙΥΑΓΓΕΛΩΩ.** in *Marci & Lucæ* Euangeliorum inscriptionibus; Σπυρίδων, **ΣΠΥΡΕΙΔΑΝΣ.** *Mar.* VIII, 20. Στήθεσ, **ΣΤΑΙΚΩ.** *Luc.* I, 7. Δραχμῶν, **ΔΡΑΚΜΙΝ.** *Luc.* XV, 8. Συναγωγῶν, **ΣΥΝΑΓΩΓΕΝ.** *Mar.* I, 21. (unde Ἀποσιωπῶν est **ΠΤΑΝΑΣΥΝΑΓΩΓΑΙΣ.** *Joh.* IX, 22.) & pauca his similia. Nec multum absonant **ΙΝ ΛΙΨΙΝΣ** pro εἰς τρεῖς αἰῶνας *Luc.* I, 33. & *Matth.* VI, 13. **ΠΛΑΨΩ** pro παλαιῶν *Matth.* VI, 5. **ΑΦΘΑΠΝΩΔΕΔΗΝ** pro ἐπιζητῶ *Mar.* V, 13. & quæ sunt ejusmodi. Ut nihil dicam de **ΕΛΗΘΗΣ.** *Vulpes; Matth.* VIII, 20. quod planè respondet illi, apud Hesychium, Φῆμα, ἀλώπεκες sicut & eidem Grammatico Χάνω est ἀνοίξω στόμα, ut Anglis *to Paton* / & Germanis *Gehnen* est *Oscitare*. Sed hæc penè infinita sunt. Dum vestigia quædam Græcæ linguæ retego in Gothicâ matre, filiabusq; Francicâ & Anglo-Saxonicâ; in mentem venit quod de sermone Getarum (qui & Gothi dicebantur) tradidit Poëta apud Getas tunc olim exulans:

In paucis extant Græcæ vestigia linguæ:

Hæc quoque jam Getico barbara facta sono.

Ovid. *Trist.* lib. V. *Eleg.* 7.

C A P. III.

VERS. 13. Παρόσθε.] Got. **ΛΑΝΣΩΛΙΨ.** *Exigite vel repetite:* nam pro Ἀπό τῶ ἀμεγθῶ ἔα σὲ, μὴ ἀπαύται, habet Interp. Got. **ΑΦ ΦΛΑΜΜΑ ΝΙΜΑΝΔΙΝ ΦΕΙΝ. ΝΙ ΛΑΝΣΕΙ.** *Luc.* VI, 30. Ex ejus igitur sententiâ, Παρόσθεν hoc loco tantundem valet ac Ἀπασιέν cui astipulatur expositio Hesychii, Παρόσθεις, ἀπασιθιεύ & illud *Isa.* III, 12. Λαός μου, οἱ παράκλητες ὑμῶν καλαμῆται ὑμῶν, καὶ οἱ ἀπασιθιεύς κρυεύουσιν ὑμῶν. Non itaque hoc à me notatur, tanquam à Textu Græco discrepans: sed ut indicarem παρόσθε isthoc *exigendi* significatione sumi in cod. Argenteo, quod alii incautè per *Facite* transfulerunt. Siquidem *Nihil amplius quam*

quàm quod constitutum est vobis, exigite, à Johanne Baptistâ mandatum erat Publicanis, de quibus mentionem faciens Augustinus (de civitate Dei lib. II. cap. 19.) appellat, quos *Baptista Joannes alloquitur, EXACTORES*. In quem locum sic Lud. Vives: *Luc. III. sic vulgò legitur: Venerunt autem & Publicani ut baptizarentur, & dixerunt ad illum: Magister, quid faciemus? at ille dixit ad eos: Nihil amplius quam quod constitutum est vobis, facite. Pro Facite, est Græcè παροίσι, quod primus annotavit Erasmus vertendum, Exigite. Hinc Augustinus rectè Exactores nominat, qui dicuntur τελωναι. Hæc ille. Publicanorum exactiones manifestissimè notæ. Manet tamen abolitio quadragesimæ quinquagesimæq; , & quæ alia EXACTIONIBUS illicitis nomina Publicani invenerant. Taciti verba sunt, Annal. lib. XIII.*

VERS. 14. Μὴδὲνα διακείσῃτε, μηδὲ συκοφαντήσῃτε.] Got. NIMANNANHON HXΛXΨ. NIMANNANHON ANAMΛHTCΛIΨ. id est, nisi fallor, Neminem calumniâmini sive defraudate, neminem opprimate seu violenter spoliare. Acti Interp. legisset μηδὲνα pro μηδὲ, atque duo Verba Græca transposita. Nam Ἐι πῶς π ἰσυκοφανῆσαι redditur ΓΑΒΛΙ ΟΙΣ ΟΛ ΛΕΗΧΛΑΔΑ. *Luc. XIX, 8.* ANAMΛHTCΛANΔANS autem dicuntur βιασάι illi qui ἀρπίζουσι τῶν βουσιλείων τῶν ἑσθλων. *Matth. XI, 12.* Statim, hoc ipso VERSU, sequitur ἄρχεῖσθε, quod Gothicè redditur VALLA LIΨ. haud scio quo sensu: est enim VALLAN propriè *Dominium exercere*. Quæratatur itaque, num Versionis Gothicæ auctor pro ἀρχεισθε legerit ἀρχεῖτε. Conjectura est subitanea, quam admittere aut rejicere eâdem facilitate potest lector perspicacior. Certè καὶ ἀρχεῖ ἡμῖν exponitur ΨΛΤΗΗ ΓΑΝΛΗ ΗNSIS. *Joh. XIV, 8.*

VERS. 16. Τὸν ἰμῶνα τῶ ὑποδήματων ἀνῆ.] Got. SKANΔAKΛIΠ SKX HIS IS. Corrigiam calceamenti ejus. Secutus est Interpres, opinor, lectionem quam exhibet codex Bezae vetustissimus, scil. τῶ ὑποδήματι. Linguæ etenim Gothicæ analogia postulat ut in Gen. pl. dicatur SKXHE. quod legitur *Mar. I, 7.* ubi SKANΔAKΛIΠ SKXHE IS ponuntur pro Græcis modò allegatis. Interea non diffitendum ὑποδήματι transferri quoque Gothicè ΓASKXH. Anglo-Saxonicè *Tercy* (& in Glossâ Aldredi interlineari, *Tercoc. Matth. III, 11.*) Islandicè *Stoo* / Danicè *Sto* / *Luc. XV, 22.* Belgis etiam *Gheschoeyte* est *Calceamentum*. Quæ omnia mihi videntur esse formæ Singularis, & significatûs Pluralis: ut Collectiva Belgica, *Ghebeente* / *Ossa, compages ossium*; *Gheboomte* / *Arbores, arboretum*; *Ghesternte* / *Sidus, asterismus*; &c. Sic 777 Sing. transfertur τῶ ὑποδήματι ἡμῶν. Pluraliter; *Deut. XXIX, 5.*

VERS. 19. Φιλίππυ τῶ ἀδελφῶ ἀνῆ.] Got. BKXΨKS IS. nullâ *Philippi* factâ mentione: quæ lectio assentientes habet Gr. codd. non paucos. Orientales, quos vidi omnes, præter *Perfarum* alterum, agnoscunt nomen *Philippi*: Vulg.

Lat. omittit. Sed loco parall. *Matth.* xiv, 3. in plerisque legitur: & quamvis desideretur in vulg. Lat. Versione, in aliquibus tamen antiquis exemplaribus fuisse lectum docet Versio nostra Anglo-Saxonica è Lat. transfusa. Discordias hæc inoptatas componit lectio univèrsim recepta, quæ extat in Textu compari *Mar.* vi, 17. ubi & Got. habet **ἸΛΙΑΠΛΗΣ ΒΡΑΨΚ ΣΕΙΝΙΣ** pro *Φιλίππος τῶ ἀδελφῶ ἀπίστ.*

VERS. 23. *Ἀρχόμενος,*] Got. **NEΓΛΚΗΝΦΛΙ.** Video **NEKHHΦΛ** positum pro *Ἐγὼ ἀπὶ πηγῶν* *Mar.* v, 29, 30. sed quomodo id hic locum habere possit, ego non video. Subdubitabam pro **NEΓΛΚΗΝΦΛΙ** legendum esse **NEΓΛΓΗΝΦΛΙ.** aut simile quid: quasi nimirum **NEΓΙΝΝΛΝ** forsitan idem significaret quod **ΔΗΓΙΝΝΛΝ.** *Ἀρχοῦ* unde *Ἡεξῶντο παροικυῖεν* sunt Gothicè **ΔΗΓΗΝΝΗΝ ΒΙΔΩΛΗΝ.** *Mar.* v, 17. Sin autem conjecturæ huic luculenter repugnet ipsius cod. Argentei scriptura, commodior aliunde petenda est solutio.

VERS. 28. *τῶ Ἐρμωδάμ,*] Got. **SHHΛHS ΛΙΚΜΩΔΑΜΙΣ.** quasi legeretur *Ermodam*, nisi *σφάλμα* sit librarii. Sic **VERS. 33.** pro *τῶ Ἐσζῶμ* (vel, ut alii, *Ἐσζῶν*) habet Got. **SHHΛHS ΛΙΖΡΚΙΣ.** ac si legisset *Exor* sive *Efor*. Item **VERS. 36.** pro *τῶ Νάε*, occurrit **SHHΛHS ΝΛΗΕΛΙΣ:** Sed hujusmodi diversitates in Genealogiâ, facillimè observabit lector, qui vel primoribus labris attigerit Gothorum literaturam. Quod autem series Genealogica conspiciendam se præbet columnis dispositam, id non fiebat solum ad ornandas paginas propter lacunam in Anglo-Saxonicis vacantes; sed ut ipsius cod. Argentei digestio bicolonnata quodammodo adumbraretur in exemplaribus impressis: quatenus nempe id ferebant versuum distinctiones, hiatûsq; paginarum commode supplendi. Recensionem profapiæ Domini nostri simili fermè structurâ ordinatam videmus quoque in Euangeliis Copticis & Islandicis. Judicium esto penes alios, num ex hac nomina disponendi ratione, remediû aliquid inveniri possit ad conciliandas quasdam vexatissimas in Genealogicis diversitates. Si hujus esse loci existimaretur, ut penitius inquireremus in isthoc perelegans scribarum artificium, recurrendum esset ad Samaritanorum monumenta manuscripta. Mosis quoque Cantica, *Exod.* xv. & *Deut.* xxxii. solent hoc modo describi in Bibliis Hebraicis impressis; in nonnullis etiam mss, Stationes filiorum Israël, *Num.* xxxiii. Plura exempla suppeditantur ex *Judic.* v. *Jos.* xii. *Eccles.* iii. & *Esth.* ix. Ut nihil dicam de Judæorum Liturgicis: qualia sunt lib. his titulis insigniti, **תפלות. סליחות. מתווך.** & similia nonnulla, quæ (manu præsertim exarata) hujuscemodi scripturæ speciminibus non indigent. Sed hæc obiter.

HAelenus, lector, mihi utcumque festino permissum fuit, non modò notare Versionis hujus Gothicæ loca aliquot à Textu Græco discrepantia; verùm etiam aliquoties reddere, aut saltem rimari, diversitatis illius insperatæ rationem. Interdum quidem licuit expatiari; atque diffusiori explicandi illustrandiq; genere Spartam, quam nactus eram, exornare: interdum pauca strictim ac cursim attingere coactus fui, propter angustias, quibus premebar, temporis. Securus enim à Typothetæ acceleratione, doctorum scripta consului, stylumq; laxavi: illo verò festinationem incitantiore meditante, Gothicâ tantum summam ac tumultuariâ exposui. Hujus præcipitantiæ vestigia spectantur capite Marci quarto, à vers. 15. ad finem; nec non Marci cap. x. alibiq; non semel. Atque hinc crebræ justissimæq; de bōrulis labentibus querelæ. Nunc autem planè deprehensus prælo metam anbelanter appetente, decrevi quæ hujus Evangelistæ sunt observatu digniora, currente calamo leviter notare. Quod te, lector curiose, monendum duxi, ut innotescat cur cætera jejuna sint futura, ac spe tuâ omnino inferiora, nullis doctorum suffragiis ornanda, tenuibus vix spargenda Annotatiunculis.

C A P. IV.

VERS. 8. [Γραμα ὀπίσω μὲ, Σελωνῶ.] Desunt in Got. & in mss. aliquot Græcis. IBID. Λαλῆσεις.] Got. **FNLLAFALHGANIS**. ad verb. Satisfacies. Nam Τὸ ὄχλῳ ἔῃ ἰκανὸν ποιῆσαι est **ΦΙΖΛΙ ΜΑΝΑΓΕΙΝ FNLLAFALHGAN**. Mar. xv, 15. Si deducatur à **FAGINON**. Gaudere, significetq; Exhilarare, lætificare, &c. conferatur illud Jud. xi, 13. quo Vinum dicitur Deum lætificare, quia ex eo libant coram Domino, secundum Chald. Paraphrasin. Λαλῆσεις aliàs redditur per **SKALKINON** & **BLATAN**: de quibus consule Cl. Junii Glossarium Gothicum.

VERS. 16. [Αναγνώνας.] Got. **SIGGVAN BOKXS**. Legere libros vel Scripturas. Βιβλίον est **BOKXS** in Plurali; vers. 17. seq. & Γραμμα vertitur **BOKXS**. Luc. xvi, 6, 7. Αἱ Γραφαὶ quoque per idem vocabulum transfertur; Mar. xiv, 49. Aliàs ἡ Γραφή est **ΓΑΜΕΛΕΙΝS**. Job. vii, 38. & **ΦΛΤΑ ΓΑΜΕΛΙΔΩ**. Job. x, 35. atque ἡ Γραφή ac αἱ Γραφαὶ exponuntur per **ΜΕΛΛΑ**. Luc. iv, 21. & Mar. xii, 24. Hæc deducuntur à **ΜΕΛGAN**. Scribere. Ab illo **BOKXS** verò οἱ Γραμματεῖς dicuntur Gothicè **BOKALGXS**. Anglo-Saxonice Bocerar. q. d. Librarii. Matth. vii, 29. at Matth. ii, 4. Scribæ appellantur **pputerar**. q. d. Scriptores. Denique Ἀποστόλων & Βιβλίον ἀποστόλων, quæ in codice Argenteo vertuntur per **AFSTASSAIS BOKXS** & **BOKXS AFSTATEIN AIS**. Matth. v, 31. & Mar. x, 4. Interpreti Anglo-Saxonico sunt utrobique **hīp-gebales bōc**:. Atque hæc jam semel dicta sunt de **BOKXS**.

VERS.

VERS. 18. 'Εν ἀρίσθ.] Got. **ἸΝ ΓΛΦΚ ΛΕΣΤΕΙΝ**. *In consolatione*. Si-
quidem **ΕΙ ΓΛΦΚ ΛΕΣΤΙΔΕΔΕΙΝΑ** substituitur pro 'ἵνα παραμυθῆσθαι.
Job. XI, 19. Anglo-Sax. *ƿat hƿz ƿolbon ƿreƿƿian*. Præcipuè conferatur illud
Luc. VI, 24. Ἀπίχθι τῷ παρακλησιν, **ΗΛΒΛΙΔ ΓΛΦΚ ΛΕΣΤ**:

C A P. V.

VERS. 5. Καλάσω ὃ δίκτυον.] Got. **ΥΛΙΚΠΑΜ ΝΑΤΣΑ**. *Projiciemus,*
vel laxabimus retia. Sic quidam Interpp. Orientales. De Græco καλᾶν pauca
dicuntur à me ad *Mar. II, 4*.

VERS. 8. Λέγων.] Got. **ΟΙΦΑΝΔΣ ΒΙΑΣΑ ΨΗΚ**. *Dicens, Obsecro te.*
Legebat noster, cum codice Bezæ vetustissimo, *Παρακλιῶ*. Sic

VERS. 20. Pro Gr. 'Εἶπεν αὐτῷ] habet Got. **ΟΛΨ ΔΗ ΨΑΜΜΑ ΝΣ-
ΛΙΨΙΝ**. *Dixit paralytico*: codex jam laudatus, *Λέγει τῷ παραλυτικῷ*.

VERS. 26. Παράδοξα] Got. **ΥΝΛΨΑΓΑ**. *Gloriosa*: nam **ΥΝΛΨΗΣ** est
Gloria, δόξα. Pro 'Εν ἰερουσαλὲμ ἐν δόξῃ lego etiam **ἸΝ ΥΑΣΤΟΣΑΜ ΥΝΛΨΑ-
ΝΑΙΜ**. *Luc. VII, 25.* Παράδοξον igitur ab Interpretē Got. capitur pro ἐν δόξῃ,
potius quàm pro ἀποδοκιμήσῃ & θάυμασόν, quibus tamen respondet apud Hesy-
chium & Suidam.

C A P. VI.

VERS. 10. 'Εἶπε τῷ ἀνθρώπῳ' Ἐκλείνον τὸ χεῖρά σου. 'Ο ἃ ἐποίησεν ἔγω' καὶ ἀποκαταστάθη
τὸ χεῖρ αὐτῷ ὡς ἡ ἄλλη.] Got. **ΟΛΨ ΔΗ ἸΜΜΑ ΝΕΚΛΚΕΙ ΨΑ ΗΛΝ-
ΔΗ ΨΕΙΝΑ. ΨΑΚΗ ἸΣ ΝΕΚΛΚΙΔΑ. ΣΑΗ ΓΑΣΤΡΨ ΣΑ
ΗΛΝΔΗΣ ἸΣ ΣΥΑ ΣΥΕ ΣΑ ΑΝΨΑΚΑ**. *Dixit illi, Extende manum
tuam. Ille autem, vel igitur, extendebat: & restituta est manus ejus sicut altera.*
Non desunt codd. Græci, qui pro τῷ ἀνθρώπῳ habent αὐτῷ, πρός; ὃ ἃ ἐποίησεν ἔγω habent
καὶ ἐξέτενε: quibus etiam ὡς ἡ ἄλλη deest. Καὶ ἐξέτενε dixit Matthæus, *cap. XII, 13.*
& Marcus, *cap. III, 5.* locis scil. parallelis. Versiones quoque vetustiores aliquot
agnoscunt idem in hoc *Lucæ* loco, quæ ὡς ἡ ἄλλη tamen non agnoscunt.

VERS. 17. Ἀπὸ πάσης τῆ Ἰουδαίας καὶ Ἱερουσαλὴμ, καὶ τῆ παραλίης Τύρου καὶ Σιδῶνος.] Got.
**ΛΕ ΑΛΛΑΜΜΑ ἸΝΔΑΙΑΣ ΣΑΗ ἸΛΙΚΗΣΑΛΕΜ ΣΑΗ ΦΙΖΕ
ΕΛΗΚΜΑΚΕΙΝ ΤΥΚΕ ΣΑΗ ΣΕΙΔΑΧΝΕ ΣΑΗ ΑΝΨΑΚΑΙΖΑ
ΒΛΗΚΓΕ**. *Ab omni Judæa & Jerusalem & maritimis, vel maritimâ, Tyro
& Sidone, ac aliis urbibus.* In codice Bezæ vetustissimo pro Ἱερουσαλὴμ, καὶ τῆ
παραλίης Τύρου καὶ Σιδῶνος dicitur reponi καὶ ἕκτων πόλεων. Quare hæc, quæ ab

ΑΛΛΑΜΜΑ gubernantur, sint Casus Genitivi, ostendimus ad *Mar. xv, 21.* Quare verò **ΤΥΡΕ** & **ΣΕΙΔΩΝΕ** sint formæ Pluralis, ut videtur, non satis constat mihi primùm advertenti. Simile occurrit, *Mar. vii, 24.* Lego etiam **ΠΕΛΚ ΜΑΚΕΙΝ ΨΑ ΓΛΛΕΙΛΑΙΕ ΓΛΗ ΤΙΒΕΚΙΛΔΕ**. pro *Πελαγίας & Γαλιλαίας & Τίβεσιάδες. Job. vi, 1.* Puto **ΕΛΗΚΜΑΚΕΙΝ** potius scribendum divisim **ΕΛΗΚ ΜΑΚΕΙΝ**. q. d. *Secus mare*: nam *Παρά τῷ θάλασσαν* transfertur **ΕΛΗΚ ΜΑΚΕΙΝ**. *Mar. i, 16.* & **ΕΛΗΚΑ ΜΑΚΕΙΝ**. *Mar. v, 21.* Hoc notare fualit Syntaxis vocum **ΨΙΖΕ ΕΛΗΚ ΜΑΚΕΙΝ ΤΥΡΕ**. q. d. *Τῆς παρὰ τῷ θάλασσαν Τύρας.*

VERS. 20. *Ἡ βασιλεία τῶ Θεῶν.*] Got. **ΨΙΝΔ ΑΝΓΑΚΑΙ ΗΙΜΙΝΕ**. *Regnum cælorum.* Sic loco parall. *Matth. v, 3.* *Ἡ βασιλεία τῶ ἁγίων.* Aliàs apud Rabbīnicos Talmudicósq; scriptores, **Q̄m̄w̄** passim usurpatur pro Deo excellentissimo sive cælesti. *Quin & Dan. iv, 23.* **ΝΙΩΣ ΙΩΛΩ** Chaldaicè, idem valet quod *Dominantur cæli*, id est *Deus*, sive *Deus cælorum*; *Dan. II, 18.* Nemo ignorat illud *Lucæ xv, 18, 21.* *Pater, peccasti in cælum, & coram te.*

VERS. 25. *Ὅσα ὑμῖν οἱ γελῶντες νῦν ἔτι πονήσετε καὶ κλάυσετε.*] Got. **ΥΛΙ ΙΖΥΙΣ ΓΝΣ ΗΛΛΗΓΑΝΔΑΝΣ ΝΗ. ΝΗΤΕ ΓΛΗΝΧΝ ΓΛΗ ΓΚΕΤΑΝ ΔΗΓΙΝΝΙΑ**. ad verb. *Væ vobis, vos videntes nunc: quia lugere & flere incipietis.* Nequeo probare Gothorum Antistitem in exemplari suo Græco legisse ἄρχετε cui respondet **ΔΗΓΙΝΝΙΑ**. liquidò tamen manifestum est, hunc Evangelistam non semel usum fuisse locutione isthac in depingendo miserrimam reproborum conditionem, qualem hîc ob oculos habemus. Sic *cap. xiii, 25.* *Incipietis foris stare, & pulsare ostium: & mox vers. 26.* *Tunc incipietis dicere &c.* sicq; *cap. xxiii, 30.* *Tunc incipient dicere montibus, Cadite in nos.* Observent Grammaticalibus attenti Verba secundæ Personæ Plur. (ut **ΔΗΓΙΝΝΙΑ**) hoc *cap. vi.* sæpissimè terminari in **Δ**. quæ alibi plerumque exeunt in **Ψ**. Confer *vers. 23, 24, 31, 32, 33,* & seqq. **ΝΗ** hîc exponit *νῦν*, sed *vers. 20.* & *24.* atque priori hujus *25.* *Versiculi* parte, **ΝΗ** adjectum ab Interp. Got. certimus: forsan explicativè inseritur.

VERS. 40. *Καθημένοι & ἵ πᾶς*] Got. **ΪΨ ΓΛΗΝΣΤΑΝΓΑΝΕ ΜΑΝΥΙΑΣ ΘΑΚΓΙΖΝΗ**. *Unusquisque autem perfectè paratus.* Voces duas medias aliquantò illustrat illud *Luc. xiv, 28.* *Ἐπιζέτι τῷ δαπάνῳ, εἰ ἔχει τὰ σπῆς ἀπυγῆσιν;* Got. **ΚΛΗΝΕΪΨ ΜΑΝΥΙ ΨΑ ΗΛΒΑΙΝ ΔΗ ΝΣΤΙΝΗΑΝ**. siquidem ab his **ΜΑΝΥΙ** & **ΝΣΤΙΝΗΑΝ** profluunt illa **ΜΑΝΥΙΑΣ** & **ΓΛΗΝΣΤΑΝΓΑΝΕ**. ut vero simillimum est,

VERS. 44. *Τρυφῶντες.*] Got. **ΤΡΗΔΑΝΔΑ**. *Calcant.* Est enim **ΤΡΗΔΑΝ**.

ΔΑΝ. πᾶσι· Luc. x, 19. Interpres Got. hoc videtur intellexisse de calcoatione uvarum in torculari, quod rectius pro vindemiatione accipitur. Sic enim inter se congruunt hujus commatis membra: Colligunt ficus, & vindemiant uvam.

C A P. VII.

VERS. 2. Ἐδμ.] Got. **SVÆRS.** Honoratus, honorabilis. Sic enim verendum censeo: non solum quod **SVÆRAN** passim significet Honorare; sed maximè quia ἄδμ. Inhonoratus exponitur **HNSVÆRS.** Mar. vi, 4. Porro, Marci ἄδμ. est Johanni Τιμῶν ἐκ ἔχων (cap. iv, 44.) Lucæ ὄν δευῶν (cap. iv, 24.) i. e. Nullo in honore habitus, vilis, abjectus. Interp. noster in mente habebat Τιμῶν quatenus honorem denotat, non quatenus pretium: nam Τιμῶν, Pretium, est Gothice **ΑΝΔΥΛΙΚΨΙ** & **ΑΝΔΥΛΙΚΨΙ.** Matth. xxvii, 6, 9. Sed utraque significatio satis commodè potest conciliari.

VERS. 25. — Τρυφῆ ὑπάρχοντες, ἐν τοῖς βασιλείοις εἰσὶ.] Got. — **FXΔΕΙΝΛΙ** **VISANΔANS.** ἴν ψινδ **ΑΝΓΑΚΑ** **ΣΙΝΔ.** Fieri potest ut hæc nihil quicquam à Græcis dissentiant: notare tamen volui, duplici adductus ratione. Primò, quia **FXΔΕΙΝΛΙ** ponitur pro Τρυφῆ: ut, Ὁυχὶ ἡ ψυχὴ πλεόν ἐστὶ τρυφῆς; **ΝΙΝ ΣΛΙΥΑΛΛ ΜΛΙΣ** ἴστ **FXΔΕΙΝΛΙ.** Matth. vi, 25. Quærat utraque, an noster pro Τρυφῆ, hallucinando non legerit Τρυφῆ. Secundò, quod **ψινδ ΑΝΓΑΚΑ** passim substituatur pro βασιλεία: verum, an illud quoque βασιλείον proprie significet; aut an Interp. pro βασιλείοις legerit βασιλείας, ulteriori eget disquisitione. Quicquid sit: quum **ψινδ ΑΝΩΝ** sit Regnare, & **ψινδ ΑΝΣ,** Rex; **ΓΑΚΑΣ** etiam quum **Domus** sit: quid obstat, quò minus **ψινδ ΑΝΓΑΚΑ** denotare possit βασιλείον seu **Domum regalem;** vel etiam **Domum regni,** quo nomine appellatur Palatium regium; **Amos vii, 13?** Confer quoque **2 Sam. xii, 8.** Τρυφῆ & βασιλείον hoc tantum loco occurrunt in historiâ Euangelicâ.

VERS. 26. Ναί] Got. **ΓΛΗ.** Et: ac si legisset Καί. Vel **ΓΛΗ** scribitur pro **ΓΛ** seu **ΓΛΙ.** quibus verti solet affirmativum Gr. Ναί. vide **Matth. v, 37.** & **Joh. xi, 27.**

VERS. 44. Καὶ τοῖς δεξιῶν τῆ κεφαλῆς αὐτοῦ ἐξέμαζε.] Got. **ΓΛΗ ΣΚΗΨΤΑ** **SEINAMMA BISYAKB.** Et capillis suis extersit: omisso τῆ κεφαλῆς. Nec id quoque agnoscunt codd. duo vetustiores, Bezæ nempe antiquissimus, & Alexandrinus; nec aliquot Versiones Orientales. Vulg. Latinus habet tantum, Et capillis suis tersit. Sed **versu 38.** præcedenti, jam citati legunt καὶ τοῖς δεξιῶν τῆ κεφαλῆς. — Noster, ob lacunam in cod. Argenteo, cogitur ibi silere.

C A P. VIII.

VERS. 6. Ἰκμάδα.] Got. **UAKMMIΨA**. *Calorem*. Sic videtur transferri debere propter illud *Mar. XIV, 54*. Θεσμυμόμεν ὡς φῶς. Got. **UAKM-
GANAS SIK AT ΛINHAA**. Restat tamen scrupulus, quòd initialis litera Nominis illius sit **U**. at Verbi hujus **Ψ**. quæ in Gothicis non solent confundi. Adde: nec convenit Contextui, ut Semen, quod in terram petrosam ceciderit, dicatur aruisse *quia non habebat calorem*; quum potius propter calorem aruerit: sic enim Matthæus; ἡλὶς ἀναλείψαι ἑκαμυκῆδην. *cap. XIII, 6.* & *Mar. IV, 6.* Siquis in copiosorem materiem Gothicam inciderit, hoc **UAKMMI-
ΨA** forsân reperiet, *Humorem*, aut quid simile, significans.

VERS. 17. Ἐἰς Φανερόν ἔλθη.] Got. ἸN **SVESHNHΨAMMA UIMAI**. Putabam pro **SVESHNHΨAMMA** legendum **SVIKHNHΨAMMA**. nam hoc ipso *commate*, Φανερόν exponitur **SVIKHNHΨ**. & *Mar. IV, 22.* Ἐἰς Φανερόν ἔλθη transfertur **SVIKHNHΨ YAIKΨAI**. *Manifestum fiat*. Hoc autem, & quodcunque aliàs à me criticè suggestum invenitur, perspicaciorum censuris libentissimè subjicio.

C A P. IX.

VERS. 1. — Τους δώδεκα μεθῆς αὐτῶ.] Got. **ΨANS TYALLIΞ APAN-
STANΛHNS**. *Duodecim Apostolos*; omisso αὐτῶ. Coptus habet *Apostolos*: sicq; legebatur Arabs & vulg. Latinus; Syrus, *duodecim suos*, seu *dodecadem suam*; cod. Alexandrinus, δώδεκα tantum. *Marci VI, 7.* legimus Τῶς δώδεκα, sed proximè sequitur καὶ ἤξελο αὐτῶς διπέριμεν. *Matthæi X, 1.* occurrit Τῶς δώδεκα μεθῆς, at *versu* proximè sequenti, τῶν δὲ δώδεκα διπέριλων ἔκ ἑκάστου ἐστὶ βουτα.

VERS. 3. — Μῆτε πῆραν, μῆτε ἄρτον.] Got. **NIH MATIBALLG**. *Neque peram*; nullâ panis factâ mentione, uti nec loco parallelo *Matth. X, 9, 10.* **MATIBALLG** tantundem valet ac *Saccus cibarius*, q. d. *Knapsack* / quod Anglis & Belgis est *Pera viatoria*, in quam cibum diurnum recondit viator, inquit Kilianus. Sic πῆρα apud Suidam exponitur ἡ θύκη τῶν ἄρτων. Hæc non adduco ad defectum excusandum: nam pro μῆ πῆραν, μῆ ἄρτον, lego **NIH MATI-
BALLG. NI HΛΛIΞ**. *Mar. VI, 8.*

VERS. 12. Ἴνα — ἔρωσιν ἐπισκομέν.] Got. **EI — BHΓΓΛINA SIS MA-
TINS**. *Ut — emant sibi cibos*: quasi legisset Ἴνα ἀρράσσων ἑαυτῶς βρώματα, quod occurrit *Matth. XIV, 15.* sicq; propemodum *Mar. VI, 36.* locis scil. parallelis. *Versu 13.* mox sequenti, Ἡμεῖς ἀρράσσουμι βρώματα est **VEIS BHΓΓΛIMA
MA-**

MĀTINS. in Versione nostrâ Gothicâ.

VERS. 13. *Οὐκ εἰσὶν ἡμεῖς*] Got. **NIST HINDAR NNS.** **HINDAR** in cod. Argenteo plerumque significat *Trans, ultra*; interdumq; *Post, à tergo*: ut, *Ὁπίσω μὲς*, **HINDAR MIK.** *Mar. viii, 33.* Si hoc posteriori sensu hic accipi debeat; fortè transferri potest, *Non reliquum est nobis.* Videat tamen lector, nunquid **HINDAR NNS** idem valeat quod Belgarum **Onder ons/ Inter nos.** q. d. *Non est apud nos.* Loco parall. *Matth. xiv, 17.* extant *Ὁυκ ἔχομεν ἄδεν.*

VERS. 20. *Τὸν Χριστὸν τῶ Θεῷ.*] Got. **ΦΗ ΙΣ ΧΡΙΣΤΗΣ ΣΗΝΗΣ ΓΦΣ.** *Tu es Christus filius Dei.* Cod. Bezæ vetustissimus, pro τῶ Θεῷ habet φῶν τῶ Θεῷ. Versio Arabica Romanæ ac Erpenianæ editionis planè conformis est nostræ Gothicæ. Coptita exhibet, *Tu es Christus Deus*: sicq; alii nonnulli. *Marci viii, 29.* Textu consimili habetur *Σὺ εἶ ὁ Χριστός.* *Matthæi* verò *xvi, 16.* *Σὺ εἶ ὁ Χριστός, ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος.*

VERS. 25. *Τὶ γὰρ ὠφελεῖται ἄνθρωπος κερδῆσαι τὸν κόσμον ὅλον,*] Got. **ΘΑ ΑΛΛΙΣ ΦΛΗΚΕΤΕ ΓΑΤΛΗΓΙΦ ΣΙΣ ΜΑΝΝΑ ΓΑΓΕΙΓΑΝΔΣ ΦΑ ΜΑΝΑΣΕΔ ΑΛΛΑ.** quæ sic de verbo ad verbum existimo vertenda: *Quid enim frugaliter, utiliter, vel utilitatis faciet sibi homo, lucrifaciens mundum universum—?* Fortassis enim **ΦΛΗΚΕΤΕ** affinitatem aliquam habet cum Anglicis *Christ/ Frugalitas*; *Christful/ Frugaliter*: ut parallelum **ΒΥΤΕΙΦ.** *Ὁφειλῆσθ.* *Mar. viii, 36.* idem significet quod Anglorum *Booth.* **ΦΛΗΚΕΤΑ** aliàs est substitutum pro *χρειαῖν ἔχει.* *Mar. ii, 25.* & **ΦΛΗΚΕΤΣ ΙΣΤ.** pro *χρειαῖν ἔχει.* *Luc. xix, 34.* Nescio an Interp. noster dicere voluerit **ΜΑΝΝΑ. ΜΑΝΑΣΕΔ.** & **ΑΛΛΙΣ. ΑΛΛΑ** paronomasticè: quippe qui loco illo parall. *Mar. viii, 36.* pro **ΑΛΛΙΣ.** γὰρ, posuerit **ΑΠΚ.** atque pro **ΜΑΝΑΣΕΔ.** *κόσμον,* substituerit **ΕΛΙΚΟΝ:**

VERS. 34. *Ἐν τῷ ἐκείνῳ εισελθὺν εἰς τὴν νηφελῶν.*] Got. **ΙΝ ΦΑΜΜΕΙ ΓΑΝΛΙ ΟΕΜΠΝ. ΓΑΗ ΑΤ ΙΜ ΙΝ ΜΙΛΗΜΙΝ ΑΤΓΑΓΓΑΝΔΠΝ.** Nihil conferet ad hujus loci expositionem, si dixerò non abesse mendi suspicionem. Quantum assequor conjecturâ, sic potest transferri: *Dum illi veniunt, & eis (vel ad eos) in nubem accedentibus.* Vulgatæ Versionis Latinæ sunt, *Intrantibus illis in nubem.*

VERS. 43. — *Οἱς ἐπορεύθη ὁ Ἰησοῦς, εἶπε αὐτοῖς τὰς μαθητῶν αὐτοῦ*] Got. — **ΦΡΕΙ ΓΑΤΛΑΙΔΑ ΙΛΙΣΗΣ. ΑΛΦ ΠΑΙΤΡΗΣ. ΕΑΝ. ΔΗ ΟΕ ΥΕΙΣ ΝΙ ΜΑΗΤΕΔΠΝ ΝΣΑΚΕΙΒΑΝ ΦΑΜΜΑ: ΙΨ ΙΛΙΣΗΣ ΑΛΦ. ΦΑΤΑ ΚΗΝΝΙ ΝΙ ΝΣΓΑΓΓΙΦ ΝΙΒΛΙ ΙΝ ΒΙΔΑΡΜ ΓΑΗ ΙΝ ΕΛΣΤΗΝΓΑ: ΑΛΦ ΦΑΝ ΔΗ ΣΙΠΧΝΓΑΜ ΣΕΙΝΛΙΜ.** id est, — *Quæ faciebat Jesus, dixit Petrus; Domine, quare nos non potuimus ejicere illud Dæmonium? Jesus autem dixit, Hoc genus non egreditur nisi orationibus & jejuniis*

nio (ad verb. per orationes ac per jejunium.) Dixit autem, vel igitur, discipulis suis. Affluentum isthoc defumitur ex *Matth.* xvii, 19, 21. & *Mar.* ix, 28, 29. Vide quæ diximus de Tatiani harmoniâ Euangelicâ, ad *Matth.* xxvii, 58.

C A P. X.

VERS. II. — *Ἐκ τῆ πόλεως ὑμῶν,*] Got. — **NS ΦΙΖΛΙ ΒΛΗΚΓ ἸΖΥΛ-
ΚΛΙ ΑΝΑ ΕΞΤΩΝΣ ΠΝΣΛΚΑΝΣ.** — *Ex urbe, vel ex hac urbe, ve-
strâ, ad pedes nostros.* Aliquammulti codd. mss. Gr. addunt *Ἐἰς τὰς πόδας, &
εἰς τὰς πόδας ὑμῶν* hásq; lectiones Interpp. Orientales ferè sequuntur.

VERS. 14. *Ἐν τῇ κείῳ]* Got. **İN ΔΑΓΛ ΣΤΛΗΞΣ.** *In die iudicii;* Sa-
xonica Versio habet *On þam ðæge. In illo die.* Syrus planè consentit nostro;
& locus parall. *Matth.* xi, 22. nihil variat: illic enim extat, *Ἐν ἡμέρῃ κείῳ;*
Got. conformiter, **İN ΔΑΓΛ ΣΤΛΗΞΣ:**

C A P. XIV.

VERS. 18. *Ἀπὸ μίῳ]* Got. **SNNS.** *Statim, continuè, ilico:* idem est etiam
Anglo-Saxonicum *Sona.* & Anglicum *Soon.* Interp. noster haud dubiè pu-
tavit supplendum *ώρας* non autem *φωνῆς, βελῆς, καρδίας, ψυχῆς,* aut quid simile,
quæ viris aliquot doctis placuerunt. Habet tamen ille, quantum ego festina-
bundus video, paucos Interpretes sibi faventes. Cæterùm vir eruditionis haud
vulgaris, Nic. Fullerus noster, hanc interpretationem multis afruit, in ipso
Miscellaneorum suorum aditu. Locus apprimè dignus est qui consulatur.

VERS. 21. — *Χωλῶς κὲ τυφλῶς]* Got. — **ΒΛΙΝΔΑΝΣ ΓΛΗ ΗΛΛΤΑΝΣ.**
— *Cæcos & claudos;* ut vulg. Latinus. Sic Interpp. aliqui Orientales. Ordo
tantùm immutatur; quod aliàs contigisse vidi, quòdq; aliquoties præterii inta-
ctum: ut, *Ἰωνάνηυ κὲ Ἰάκωβον]* Got. **ἸΛΚΩΒΗ ΓΛΗ ἸΧΗΑΝΝΕΝ.** ut
vulg. Lat. *Luc.* ix, 28. ac postea, *Luc.* xvii, 29. *Πῦρ κὲ θείον]* Got. **ΣΥΒΛΛ
ΓΛΗ ΕΝΝΙΝ.** *Sulphur & ignem.* nec non *Luc.* xx, 19. *Οἱ ἀρχιερεῖς κὲ οἱ γραμ-
ματεῖς]* Got. **ΦΛΙ ΒΡΚΛΡΓΞΣ ΓΛΗ ΛΗΗΜΙΣΤΑΝΣ ΓΝΑ-
ΓΑΝΣ.** *Scribæ & summi sacerdotes.* &c.

VERS. 34. *Ἐάν εἴ ᾖ ἄλας μωροῖθῃ,*] Got. **ἸΨ ΓΑΒΛΙ ΣΑΛΤ ΒΑΝΔ
ΥΛΚΨΨ.** ad verbum, *Si autem sal sit, vel fiat, surdum.* De vocis **ΒΑΝΔ**
significatu, certiores reddimur legendo *Matth.* xi, 5. **ΒΑΝΔΛΙ ΓΛΗΑΝΣ-
ΓΑΝΔ.** *Surdi audiunt.* Si extrema Gothici **ΒΑΝΔ** transponas elementa,
habes Germanicum *Daub* / quo *Surdus* itidem denotatur. Locus iste sic trans-
fertur

fertur in Bibl. Islandicis: *Enn ef Sallrid dofnar* / & Islandis *Saufur* est *Surdus*.
Nux vitiosa, pari metaphorâ, dicitur Anglicè *Deaf nut* / Belgicè *Dooue not* /
 q. d. *Surda*. Nec ratione multùm abfimili, Anglo-Saxonum *Deaf ear*. &
 Anglorum *Deaf ear* / reddi possunt indifferenter *Auris surda*, & *Spica vacua*.

C A P. XV.

VERS. 23. *Ευφραίνωμεν*] Got. **VISAM VALLA**. ad verb. *Simus benè*:
 sic *Versu* proximè seq. *Ευφραίνωμεν* exponitur **VALLA VISAN**. Conf. *Vers*. 32.
 hujus tmematis, ac *Versum* 19. capituli XVI. statim subsequētis. **VALLA**
 Gothicum nusquam non respondet Græco *εὖ*, quocum illud *φραίνω* compositum
 cernitur. Scoticum Proverbium est, *He is worth no weil that may bide*
no wae: q. d. *Dulcia non meruit, qui non gustavit amara*. Benè Lat. etiam
 suum usum habet inter Genio indulgentes. Similes loquendi formulas in alia-
 rum gentium commestationibus usitatas, haud operæ pretium erit notare. Huc
 spectat quod sequitur

VERS. 29. *ἔφα* — *εὐφραίνω*.] Got. **EI BIVESGAN**. *Ut epularer*. Anglo-
 Sax. *Ðæt ic gerytfullude*: *Versu* enim 32. *Gerytfullian*. ac *Versu* 24. *Ge-*
rytlæcan. vel *rytleacen* in cod. Hattoniano, sunt *Epulari*: quæ videntur con-
 sonare Gothico **BIVESGAN**: Codex Bezae vetustissimus, hoc in loco, habet
Αεισιλω pro *Ευφραίνω*.

VERS. 31. *Μετ' ἐμῶ ἐ*.] Got. **MIΨ MIS VALST GΛH IS**. *Mecum fuisti*
et es. **VALST** & **VALST** habentur, *Mar.* XIV, 67. & *Joh.* IX, 34.

C A P. XVII.

VERS. 4. *Ἐπιστήνη ἐπί σε*.] Got. **ΓΛΥΛΑΝΔΓΛΙ SIK**. ad verb. *Conver-*
tat se; excidente *ἐπί σε*, ut etiam in codd. aliquot Gr. manuscriptis. De reci-
 procatione in **ΓΛΥΛΑΝΔΓΛΙ SIK** diximus ad *Luc.* I, 29.

VERS. 15. *Ὁ ἐκ τῆς*.] Got. **ΦΛΜΜΕΙ ΗΚΛΙΝΣ ΒΛΚΨ**. *Quid mun-*
us erat. Apud vulg. Latinum legitur *Quia mundatus est*. Existimo tam
 hunc quàm illum Interpretem ob oculos habuisse *Ὁ ἐκ τῆς ἐκ τῆς*, quod occurrit in
 sæpiùs laudato Bezae codice pervetusto: quàmq; lectionem secutos fuisse puto
 Interpretes Orientales. *Versu* 14. præcedente, ac 17. subsequente lego **ΓΛ-**
ΗΚΛΙΝΙΑ ΛΙ ΒΛΗΚΨΗΝ. pro Gr. *ἐκ τῆς ἐκ τῆς*. Utriusque lectionis
 idem est sensus, saltem hoc in loco.

VERS. 33. *Ὁς ἰάν ἀπολίση ἀπ' ἐμῶ*.] Got. **SA EI FKΛUISTEIΨ IZΛI**
IN MEINΛ. *Quicumque perdiderit eam propter me*. *Ενεκεν ἐμῶ* adjicitur etiam
 M m m 2 ab

ab Interprete Æthiopico. Consulenda sunt loca harmonica, *Matth.* x, 39. & *Mar.* viii, 35. quorum posteriori, pro Græcis ὅς ἐστι ἀνὰ δόξα τῷ ψυχῷ αὐτοῦ ἀνεκεν ἡμῶν, habentur Gothica **İP SA EI FRΛUİSTEİP SΛIYΛΛI SEINΛI İN MEINΛ**:

C A P. XVIII.

VERS. 14. **Καί ἐστι δεδουλευμένος**] Got. **ATİDΔCΛ SA ΓAKΛIH-TQZA ΓATΛIHΛNS**. quæ, nisi fallor, de verbo ad verbum traducta sonant, *Accessit hic justus declaratus*. Vide quid mihi, horam benigniorem nacto, licuit hac de re notare ad *Matth.* xi, 19.

VERS. 31. **Τελευτήσεται πάντα τὰ γεγραμμένα διὰ τοῦ πατρὸς υἱοῦ ἀνθρώπου**] Got. **NSTINHΛΔA ΛΛA ΨATA ΓAMEΛIΔA ΨAKH ΠKΛHΞ-THNS BI SHNH MΛNS**. *Perscietur omne quod scriptum est per Prophetas de filio hominis*. **ΨATA ΓAMEΛIΔA** ponitur pro τὸ γεγραμμένον. *Luc.* xx, 17. Interp. Got. pro τῷ υἱῷ legebat, cum Interpretibus Orientalibus & vulg. Latino, **αὐτὸς υἱὸς**. Huic lectioni favent aliquot Græci mss. codices. Unde Theodoro Beza visum est hoc **αὐτὸς υἱὸς** in locum illius τῷ υἱῷ sufficere in excuso suo exemplari. Annotatio ejus est; **Περὶ τῷ Ἰησοῦ τῷ ἀνθρώπῳ**. *Sic restitui ex fide vetustissimi mei codicis, & tum Syri, tum Latini veteris interpretis: cum in Græcis aliis legatur τῷ Ἰησοῦ τῷ ἀνθρώπῳ, Filio hominis, id est, à filio hominis; quod per trajectionem construendum fuerit cum verbo τελευτήσεται*. Sic ille.

C A P. XIX.

VERS. 24. — **Τὸ μὲν**] Got. — **ΨANΛ SKΛTT**. — *Denarium, vel nummos*. Hoc non notare, nisi legissem in *Verff.* 13. & 25. hujus tmematis, **TAIHNN ΔΛIΔXS** pro **Δίνα μνάς**. **SKΛTT** plerumque accipitur pro **Δανάειον**, in cod. Argenteo: ut, *Luc.* vii, 41. & xx, 24. Sed — **μᾶτε ἀργύριον**, — transfertur — **NIH SKΛTTANS**. — *Luc.* ix, 3. Belgis **Schat** est *The-saurus, gazæ*; Germanis superioribus **Schatz** idem significat.

VERS. 31. **Ὁ κύριος αὐτῶν χεῖρας ἔχει**] Got. **FRAN PSIS ΓAKHNEİP**. *Dominus eum desiderat, sive desiderio ejus tenetur*: nam **ΓAKHNEİP** ponitur pro **ἐπιθυμῶν**. *Luc.* xvii, 22. Vulg. Latinus Interp. transtulit, *Dominus operam ejus desiderat*: at *Mar.* xi, 3. invenio apud eundem, *Domino necessarius est*; ubi Græca & Gothica sunt, **Ὁ κύριος αὐτῶν χεῖρας ἔχει**, **FRAN PSIS ΓAKHNEİP**. prorsus ut hoc *Lucæ* loco. Postea, *versu* 34. pro iisdem Græcis habetur Gothicè **FRANIN ΨANKETS PSIS İST**. *Domino necessitas hujus est*; vel, ut

ut vulg. Latinus, *Dominus eum necessarium habet*; i. e. *Indiget eo*. Legens **ΦΙΣ ΓΛΙΚΝΕΙΦ**. videor mihi Græcismi quoddam vestigium deprehendere: Græcorum enim Verba appetendi, &c. Genitivo gaudent. In Anglo-Saxonicis quoque memini quid simile observasse. Quæ in proximo sunt, conjiciam in chartam. Pro Ἡρήσας & σάμιος habet Got. Interpres **ΒΛΦ ΦΙΣ ΛΕΙΚΙΣ**. *Matth. xxvii, 58.* similiter, pro *Quid petam?* posuit Interp. Anglo-Saxo, *Þræf biðde ic. Mar. vi, 24.* Nec multò aliter, **ΕΚΕΗΝ ΙΝΑ ΦΙΖΞΣ ΓΛ- ΓΗΚΞΝ** interpretantur Græca Ἡράττου ἂν ἔν τῶν περὶ τοῦ Μάρ. iv, 10. Sic, in Verbis *sensus*: *Οὐ μὴ ζωσθῆναι θανάτου* transfertur **ΝΙ ΚΛΗΣΓΑΝΔ ΔΛΗ- ΨΛΗΣ**. *Mar. ix, 1.* *Gustavit vinum*, þræf pines onbyrgde. *Job. ii, 9.* *Si tetigero vestimentum ejus*, Γύf ic hýf þearf æthrine. *Matth. ix, 21.* Quibus forsân adjungi possunt, **ΒΛΚΝΕ ΝΙ ΒΙΛΕΙΨΛΙ** pro *τίνα μὴ ἀφῆ*. *Mar. xii, 19.* *Ἐτρακαῶ þræf æριστεf pro Negant esse resurrectionem*; *Luc. xx, 27.* & alia his similia. Quæ tamen constructio, in Anglo-Saxonicis præsertim, non est universim observata. Hæc limâ indigent accuratiori; nè forsân in minimis sint magni errores.

C A P. XX.

VERS. 6. Πεπεωμένον ζωῆς ἐστίν] Got. **ΤΡΙΓΓΥΛΒΛ ΓΛΛΛΗΒΓΑΝΔ ΛΗΚ ΛΛΛΛΙ**. Certò, firmiter, vel indubitatò, credunt enim omnes. **ΤΡΙΓΓ- ΥΛ** idem valet quod πικρός. *Luc. xvi, 10.* unde formatur Adverbium, more Gothico, **ΤΡΙΓΓΥΛΒΛ**. Sic, **ΛΒΚΛΒΛ** est *Valde*; **ΓΛΒΛΗΚΓΛ- ΒΛ**. *Fucundè*; **ΚΛΙΗΤΛΒΛ**. *Rectè*; &c.

VERS. 9. Ἄνθρωπος τις ἐφύτευεν ἀμπελῶνα, καὶ ἐξέδωκε αὐτὸν γεωργοῖς καὶ ἀπέδρασε κέρως ἰκανός.] Got. **ΜΛΝΝΛ ΠΣΣΑΤΙΑΛ ΨΕΙΝΛΓΚΛ. ΓΛΗ ΛΝΛ- ΕΛΛΗ ΙΝΑ ΨΛΗΚΣΤΥΓΛΜ. ΓΛΗ ΛΕΛΛΙΨ ΓΕΚΛ ΓΛΝΞ- ΗΛ**. *Homo plantavit vineam, & tradidit, vel commendavit, eam operariis, & discessit, vel peregrè fuit, annis pluribus; ad verb. sufficientibus.* Τίς non agnos- citur in aliquot codicibus MSS. Græcis. **ΨΛΗΚΣΤΥΓΛΝΣ** est *Εργάται*. *Matth. ix, 37, 38. Luc. x, 2.* deduciturq; à **ΨΛΗΚΣΤΥ**. *Εργον. Mar. xiv, 6.* Aliàs *Γεωργοί* sunt Gothice **ΛΗΚΤΓΛΝΣ**. *Versf. 10. & 14.* hujus capituli. Veruntamen *Γεωργός* exponitur etiam **ΨΛΗΚΣΤΥΓΛ**. *Job. xv, 1.* **ΓΕΚ** propriè significat *annum*, sicq; usurpatur in omnibus linguis Gothicæ cognatis: suâ scilicet cuique Dialecto asservatâ. Videant Hispani, nunquid eorum *Hera* vel *Era*, quod *Ætatem & tempus* dicitur interdum significare, debeat origina- tionem suam Gothico **ΓΕΚ**. atque num forsân hinc quoque aliquid lucis afful- ferit indagantibus originem vexatissimi illius *Æra*, quatenus significat *Epocham*

Chronologicam. Doctorum determinationes de *Erâ*, sive *Erâ*, *Hispanicâ* passim occurrunt. **ΓΑΝΞΗ** aliàs ponitur pro πολλα: sic legimus **ΝΑΝΗ ΓΑΝΞΗ ΣΚΑΛ ΟΙΨΑΝ**. quæ respondent Græcis, "Εὐ πολλα ἔχω λέγειν. *Joh. XVI, 12.*

VERS. 20. Ὑποκεινομένοις ἑαυτοῖς δικαίως εἶναι.] Got. **ΨΑΝΣ ΝΣΑΝΙΓΕΙΝ ΤΛΙΚΝΓΑΝΔΑΝΣ ΣΙΚ ΓΑΡΛΙΗΤΑΝΣ ΒΙΣΑΝ**. Planè suspicor mendum latere in **ΝΣΑΝΙΓΕΙΝ**. inq; locum ejus sufficiendum arbitror **ΝΣ ΛΙΝΤΕΙΝ**. q. d. ἐξ ὑποκρίσεως. Certè, *Mar. XII, 15.* **ΛΙΝΤΕΙΝ** ponitur pro ὑποκρίσει. Et si intentioni oculo conferatur **ΑΝΙΓΕΙΝ** cum **ΛΙΝΤΕΙΝ**. emendationi huic vix repugnabunt literarum ductus. Transfero itaque: *Ex hypocrisi ostendentes, vel hypocriticè ostentantes sive simulantes, se justos esse.*

VERS. 23. Κατανοήσας δὲ ἐν τῷ πνεύματι.] Got. **ΒΙΣΛΙΘΑΝΔΣ ΨΑΝ ἴΖΕ ΝΝΣΕΛΕΙΝ ἴΛΙΣΝΣ**. *Jesus autem nequitiam eorum animadvertens, vel perpendens.* Interp. noster haud dubiè legebat, cum codice Bezae vetusto, *πνεύματι* pro *πνεύματι*: siquidem *Mar. VII, 22.* pro *πνεύματι* supposuit ille **ΝΝΣΕΛΕΙΝΣ**. ac pro ὀφθαλμοῖς πνεύματι, **ΑΝΓΞ ΝΝΣΕΛ**. sic alibi passim. **ΣΕΛ** Gothis est *Bonus*, unde **ΝΝΣΕΛ**. *Non bonus, i. e. Malus.* Simile prorsus legimus, *Mar. III, 4.* **ΨΙΝΨΤΑΝΓΑΝ ΛΙΨΨΑΝ ΝΝΨΙΝΨ ΤΑΝΓΑΝ**. pro Ἀγαθοποιῶσι ἢ κακοποιῶσι. unde colligo **ΨΙΝΨ** & **ΝΝΨΙΝΨ** denotare *Bonum & Malum*. Nec absimilia sunt Nomina quædam composita cum privativo isthoc *Un*, quorum frequens est mentio in cognatâ illâ veterum Anglo-Saxonum linguâ: quæ verò hodiernis Anglis penitus sunt obsoleta; quantumvis Simplicia sua etiamnum obtineant. Exemplum esto illud quod de Sole affirmatur in Tractatu quodam de *Equinoctio Vernali*, quem amicissimè mecum communicavit Cl. *Junius*: ubi paragrapho **XLVII.** lego, *Heo ðincð ur ƿriðe unbrad. — ƿe maƿon þeah hƿæðere tocnapan be hýpe leoman. þæt heo unlytel ƿƿ. Videtur ille nobis minutus, vel admodum parvus sive perexiguus: — at ex ejus luce deprehendere possumus, amplum esse illum, sive prægrandem.* Ubi *Brad* vel *Broad* significare *Latus, amplus*; itémq; *Lytel* seu *Little* denotare *Parvus, exiguus*, satis nota sunt: sed *Unbrad* & *Unlytel* à nobis Anglis hodiè non agnoscuntur.

VERS. 27. Ὅτι ἀπλήρητες.] Got. **ΨΛΙΕΙ ΟΙΨΑΝΔ**. *Qui dicunt.* Codex Bezae vetustissimus habet *λήρητες* pro ἀπλήρητες; quam lectionem Interpp. aliquot imitantur. *Matthæi Textus parallelus est Ὅτι λήρητες cap. XXII, 23.* *Marcii* verò, Ὅτινες λέγουσιν cap. XII, 18. ubi eadem ipsa quoque Gothica reperiuntur; nempe, **ΨΛΙΕΙ ΟΙΨΑΝΔ**: